

Gün gələcək Qərbi Azərbaycandan olan soydaşlarımız əzəli torpaqlarına qayıdacaqlar

Xalqımızın tarixi qələbəsi ilə başa çatmış Vətən müharibəsinin bizə öyrətdiyi dərsler çox oldu. Bu dərslerin ən mühümü haqq yolumuzda sona qədər irəliləmək, milli məqsədlərimizdən geri çəkiləmək, tarixi ədalətin öz yerini tutması üçün bundan sonra da ardıcıl olaraq çalışmağın zəruriliyidir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin milli dövlətçilik kursuna sadıqlılıkla apardığı məqsədöyünlü siyaset bizi ən böyük hədəflərimizdən birinə yetirdi. Müzəffər Ali Baş Komandan İlham Əliyev 30 illik hərbi münaqişəni şanlı ordumuzun gücü ilə cəmi 44 günün içində həll etdi. BMT-nin illərdən bəri işgalçılar və onların həvadalarları tərəfindən məhəl qoyulmayı qətnamələrini Azərbaycan özü icra etdi. Torpaqlarımız yad əllərdən temizləndi. Ermənilərin təxminən 30 il müddətində daşı-daş üstə qoyma-dıqları doğma yurdlarımızda ölkəmizin iqtisadi gücü ilə genişliy়aslı quruculuq-bərpa işləri, bu yerlərə Böyük qayıdış başlandı. Beləliklə, xalqımız haqq savaşında böyük bir nəticəyə nail oldu. Azərbaycan təxminən iki əsrin problemini aradan qaldırdı. Zaman-zaman Azərbaycanın bağlarından qoparılan torpaqların bir qismini geri almağı bacardı. Büttün bunların hamısı illər ərzində aparılmış hazırlıqların, ən müxtəlif sahələrdə düşmən üzərində əldə edilən üstünlüklərin, irəliyə doğru atılan məqsədöyünlü addımların nəticəsidir.

İndi isə qələbənin verdiyi yüksək rühla, qazandırdığı təcrübə ilə, zəfərimizin regionda yaratdığı fürsətlərlə yeni hədəflərimizə doğru irəliləmək zamanıdır və Azərbaycan dövləti də bunu edir. Yeni strateji dövrə xalq olaraq ən mühüm hədəflərimizdən biri tarixin ayrı-ayrı dövrlərində Qəribi Azərbaycandakı tarixi torpaqlarımdan qovulmuş, deportasiya edilmiş soydaşlarımızın doğma yurdaları qayıdışını təmin etməkdən ibarətdir.

Gün gələcək..

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev 2022-ci ilin 24 dekabrında Qərbi Azərbaycan İcma-sının təmsilçiləri ilə icmanın yeni binasında görüşü zamanı dedi: "Əmin-nəm ki, gün gələcək və Qərbi Azə-

həm ki, gün gelecek və Qəribi Azərbaycandan olan soydaşlarımız, onların yaxınları, uşaqları, nəvələri tarixi diyarımız olan Qəribi Azərbaycanaya qayıdacaqlar. Mən əminəm ki, bugün gelecek və əminəm ki, qəribi azərbaycanlılar böyük coşqu və həvəslə öz doğma torpaqlarına qayıdır, orada yaşayacaqlar".

Dövlət rəhbərimiz vurğuladı ki, biz haqlı olaraq bununla bağlı öz hüququmuzu tələb etməliyik. Çünkü vaxtilə Qərbi Azərbaycandakı tarixi torpaqlarımızdan ermənilər tərəfin-dən didərgin salınmış soydaşlarımı-zın öz yurdlarına qayıdışı bütün beynəlxalq konvensiyalarda təsbit edilmiş hüquqdur. "Qərbi azərbaycanlı-lar qanunsuz olaraq dəfələrlə depo-

Biz geriye dönəcəyik

çivanda, Lənkəranda azərbaycanlılara qarşı dəhşətli qətlamlar törədildi. On minlərlə azərbaycanlı milli mənsubiyətinə görə insanlığa sığışmayan işğən cələrlə öldürüldü, evləri yandırıldı, var-dövlətləri talan edildi. Ermənilər azərbaycanlıların izini tarixin yaddaşından da silmək üçün milli memarlıq incilərimizi, o vaxt yeni-yeni yaradılan və xalq arasında təhsil nurlunu yayan məktəblərimizi, insanlara səhiyyə xidmətlərini əlçatan edən xəstəxanalarımızı, məscidlərimizi, dini ziyarətgahlarımızı, tarixi abidələrimizi tar-mar etdilər. Bütöv kəndlər yandırılaraq xarabazara çevrildi, azərbaycanlılar əsrlərlə yaşadıqları doğma məskənlərindən qovularaq çıxarıldılar.

Tarixi yanlışlıc

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qurulmasından sonra Qafqazda xalqlar arasında sülhə nail olmaqdandır. Birgə inkişaf mühitini temin etməkdən ötrü ermənilərə müyyəyən güzəştələr edilsə də, bu addımlar öz məqsədinə çatmadı. Əksinə, bütün bunlar ermənilərə xalqımıza qarşı iyrənc mənfur hərkətlərini daha geniş planda davam etdirməkdən ötrü yenilər fürsətlər verdi. Tarix sübut etdi ki, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti quşrucularının o dövrde qədim şəhərimiz olan İrəvanı ermənilərə güzəştərgetməleri yanlış addım olmuşdur. Qərbi Azərbaycan İcmasının təmsilçiləri ilə görüşü zamanı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev həmin qərarla bağlı da fikirlərini böyük lüsdü: "O vaxt bu qərarı müxtəlif sənət bəblərlə izah etməyə çalışanlar da olub, bu gün də var. Ancaq hesab edirəm ki, heç bir izahat qəbul edilən deyil, çünki ermənilər bu addımla kifayətlənməmişlər", - deyən Azərbaycan Prezidenti qeyd etdi: "Əgər kimsə hesab edirdi ki, İrəvanı orada yaşayış insanlarından xəbərsiz öz doğma diyarından möhrum etməkla Ermənistən və ermənilər kifayətlənəcək, böyük səhv edirdi və sonrakı tarix bunu bir daha göstərdi".

Azərbaycan Milli Şurasının İrəvan şəhərinin paytaxt kimi Ermənistan güzəşt edilməsi barədə 29 may 1918-ci il tarixli qərarı həmin dövrdə bu qədim şəhərimizdə yaşayan 13 minə yaxın azərbaycanlılarının həyatına yeni faciələr gətirdi. Şahid xatirələrinə əsasən, həmin dövrdə İrəvanın azərbaycanlı sakinləri o qədər müdaflisiz vəziyyətdə qalmışdır ki, günde nün günorta vaxtı ermənilər küçədə cə onların pullarını, qiymətli əşyalarını, hətta əyinlərinin paltarını belə qarət edirdilər. Azərbaycanlıların evləri talan olunurdu. Erməni daşnaklar

lor taları olduğunu. Ermeni daşnaklarının Azərbaycan kəndlərinə hücumları da ara vermirdi. Mənbələrə görə təkcə 17-31 avqust 1919-cu il tarixlərdə Qərbi Azərbaycandakı Eçmədəzin, Sürməli, İrəvan və Novo-Bəyazid qəzalarında 50-yə qədər Azərbaycan kəndi dağidlılmışdır.

1919-cu ilin son iki ayında isə Eçmiədzin qəzasının 62 kəndi, Sürməli qəzasının 34 kəndi və Zəngibasar istisna olmaqla, İrəvan qəzasının azərbaycanlı kəndlərinin hamısı erməni silahlı dəstələri tərəfindən bir daha dağdırılmışdı (Nazim Mustafa "1918-1920-ci illerde İrəvan quberniyasında azərbaycanlıların soyqırımı" məqaləsi). Nöticədə 1919-cu ilin sonuna qədər Novo-Bəyazid, İrəvan və Eçmiədzin qəzalarının dağdırılmış kəndlərindən 200 mindən çox azərbaycanlı didərgin düşmüşdü. Onlar əsasən Naxçıvan, Şərur, Qazax, Gəncə və Şamaxıda məskunlaşmışdılar. İrəvan quberniyasının azərbaycanlı əhalisinə qarşı kütəlevi zorakılıq faktları həttə erməni tarixçilərinin

A map of a region in Azerbaijan, specifically around the town of Qafan. The map shows several rivers: Bazarçay flowing northward, Qəhiçay flowing westward, and Bəsitçay flowing eastward. There are also smaller streams like the one leading to the lake near Gorus. Three settlements are highlighted with white boxes: 'Qarakilse' on the northern bank of the Bazarçay, 'Gorus' on the eastern side of the Bəsitçay, and 'Mehri' located further south, near the confluence of the Bəsitçay and the lake. The terrain is depicted with various shades of brown and green.

Azərbaycanlılara qarşı
adələtsiz gərər.

Zaqafqaziyanın sovetləşməsi az-ğın qoşularımıza öz çirkin məqsəd-lərinə çatmaq üçün daha bir fürsət verdi. Bundan istifadə edən ermənilər 1920-ci ildə Zəngəzuru və Azərbaycanın bir sıra torpaqlarını Ermənistən SSR-in ərazisi elan etdilər. Beləliklə, erməni millətçilərinin te-kidi və sovet hökumətinin qərarı ilə Zəngəzur da Azərbaycandan qoparılib Ermənistana birləşdirildi. Xalqımız qarşı növbəti cinayət işləndi. Bu, Azərbaycanı Naxçıvandən və Türkiyədən coğrafi nöqtəyi-nəzərdən ayırmak üçün atılmış addım idi.

başlandı. Bu prosesə azərbaycanlı əhalinin Ermənistan SSR-dən Azərbaycan SSR-in Kür-Araz ovalığına köçürülməsi barədə SSRİ Nazirlər Sovetinin 23 dekabr 1947-ci il tarixli qorarı ilə start verildi. Stalinin imzaladığı bu sənədlə 1948-1953-cü illərdə Ermənistandan 100 min nəferlik azərbaycanlı əhalinin köçürülməsi nəzərdə tutulmuşdur. Statistik məlumatlara görə, 1948-ci ildə Ermənistanda 25 min azərbaycanlı ailəsi, yaxud 140 mindən artıq azərbaycanlı yaşayırıdı. Doğma torpaqlarından dödərgin salınan azərbaycanlıların evləri xarici ölkələrdən gəlmış ermənilərə verildi. Azərbaycanın aran rayonlarına köçürülmüş soydaşlarımız isə isti iqlimi onlar üçün o qədər də uyğun gəlməyən, hər hansı infrastuktur təminatının mövcud olmadığı bölgələrdə min bir əziyyət çökir, üstəlik min illik tariximizdən, mədəni irsimizdən, ata və babalardan miras qalmış ev-ocaqdən məhrum edilməyin əzabını yaşayırdılar.

Ermənistan SSR-dən 15 min kolxozçu və digər azərbaycanlı əhalinin köçürülməsi nəzərdə tutulurdu.

Bu ədalətsiz və vicdansız addimlar on minlərlə soydaşımızın həyətərzini pozdu, onları yeni şəraite məşğılıyyətlərə uyğunlaşmaq məqsədi buriyyətində qoydu və minlərlə insan belə yaşayışa uyğunlaşma bilmesi yərək tələf oldu.

Güclü lider am!

Ulu Öndər Heydər Əliyevin sovet Azərbaycanına rəhbərlik etdiyi dövrdə azərbaycanlılara qarşı yeni deportasiya tədbirlərinə nail ola bilməyən bununla bağlı hər mənfur addimlara əngəllənən ermənilərin məqsədlərinə çata bilməməsi göstərdi ki, əslində, bu məsələlərdə güclü lider amil çox mühüm şərtdi. Tam əminliklə deyə bilərik ki, əgər əvvəlki onilliklərdə de Azərbaycana Heydər Əliyev kimi güclü şəxsiyyət rəhbərliyi etsəydi, qərbi azərbaycanlıların deportasiyasına heç bir halda imkan verməyəcək, mərkəzi ermənilərin cidd-cəhdlərinin əsassızlığını inanırmış bacaracaq, onların əsl niyətinin etnik təmizləmə olduğuna göstəracakdı.

göstərəcəkdir. Təsadüfi deyil ki, qərbi azərbaycanlıların deportasiyasının üçüncü sonuncu mərhələsi də məhz Heydər Əliyevin SSRİ rəhbərliyindəki yüksək vəzifələrindən istefaya məcbur edilməsindən sonra başlandı. Bunu məqam bilən ermənilər Heydər Əliyevin istefasından cəmi bir neçə gün sonra Azərbaycana qarşı əraziləri iddiaları ilə hərəkətə keçdirənlər 1988-1992-ci illərdə 220 mindən çox azərbaycanlı Qərbi Azərbaycandakı doğma yurdalarımızdan qovuldular. Ermənilər bu dəfə də tarixi mədəni abidələrimizi, dini ziyanları tərtəb etdiklərini dağıdırıb yanındıralar. Azərbaycanlılara qarşı soyqırımı, deportasiya siyaseti hətta yer-yer adalarımızdan da yan keçmədi. Qərbi Azərbaycandakı minlərlə Azərbaycan toponimi dəyişdirilərək erməniləşdirildi.

"Haqq nazılər, üzülməz" deməmişlərimiz. İndi Qərbi Azərbaycan torpaqlarında da ermənilərin əlimizdən aldığı milli haqlarımızı geri almaq, tarixən bizim olanları geri qaytarmaq vaxtıdır. Bu haqq savaşında da zəfər bizimlə olacaq.

İradə ƏLİYEV
"Azərbaycan